

Alina Górniok-Naglik

RECENZJA KSIĄŻKI ROMUALDY ŁAWROWSKIEJ I ZBIGNIEWA NOWAKA
*MUZYCZNE ANIMACJE. AKTYWNE SŁUCHANIE, PRZEŻYWANIE, ROZUMIENIE
MUZYKI PRZEZ DZIECI. KARNAWAŁ ZWIERZĄT – CAMILLE SAINT-SAËNS*
(WYDAWNICTWO DUX RECORDING PRODUCERS, WARSZAWA 2014)

Publikacja *Muzyczne animacje. Aktywne słuchanie, przeżywanie, rozumienie muzyki przez dzieci. Karnawał zwierząt – Camille Saint-Saëns* ukazała się na rynku wydawniczym w 2014 roku. Jest zatem pozycją nową i cenną, bowiem wypełnia swoistą lukę wśród publikacji metodycznych poświęconych nauczaniu muzyki w przedszkolu i w szkole. Koncentruje się na niezwykle ważnej, a jakże często marginalizowanej formie kontaktu dziecka z muzyką, jaką jest aktywne słuchanie muzyki.

Omawiana książka to swoisty obudowany przewodnik dla nauczycieli przedszkoli i klas I–III, a także dla rodziców i opiekunów, umożliwiający wprowadzenie dziecka w świat muzyki poważnej, nie na zasadzie jej biernego odbioru, ale z naciskiem na rozumienie muzyki, docieranie do jej wartości. W przewodniku obserwuje się połączenie wielu elementów, czyli muzyki Camille’a Saint-Saënsa z zestawami zabaw, ubogaconych narracją w postaci wierszy, opowieści, zagadek i pytań, które inspirują i pobudzają dziecięcą wyobraźnię, a nauczycielowi pomagają wzbudzić w dzieciach zainteresowanie poszczególnymi częściami kompozycji.

Łączenie ze sobą „muzycznych portretów zwierząt” ze wspomnianymi wierszami, opowiadaniem, a także licznymi rekwizytami służy też wzbudzaniu u dzieci skojarzeń pozamuzycznych i odniesień do jeszcze innych obszarów edukacyjnych, jak edukacja przyrodnicza czy matematyczna. Bezpośredni związek z edukacją plastyczną jest tutaj możliwy za sprawą ilustracji i rysun-

ków do kolorowania przez dzieci, stanowiących uzupełnienie przywołanych już wcześniej elementów, czyli nagrań muzyki i recytowanych wierszy na płycie CD wraz z zapisem tekstu, który służy wprowadzeniu dziecka w aktywne słuchanie muzyki.

Niewątpliwą zaletą tej publikacji jest również zamieszczenie (oprócz założeń wstępnych) opisu sposobu realizacji metody, ze wskazaniem na kolejno po sobie następujące czynności nauczyciela i dzieci.

W opisie proponowanej metody niezwykle istotna jest sugestia, aby słuchanie poszczególnych miniatur przebiegało zawsze i wyłącznie w ciszy. Zdarza się bowiem często, że w natłoku zabaw i działań towarzyszących muzyce ona sama zanika, stając się tylko mało znaczącym tłem. Nie oznacza to jednak, że w propozycjach zajęć odczuwa się niedosyt elementów zabaw muzyczno-ruchowych. Wręcz przeciwnie, postaci z *Karnawalu zwierząt* i ich „przygody” stały się kanwą wspomnianych wcześniej zabaw, a także udratyzowanych scenek, dziecięcej ekspresji słownej, plastycznej, wokalne i instrumentalnej. Innymi słowy, został zrealizowany postulat głoszący potrzebę kształtowania umiejętności percepcyjnych w ścisłym współdziałaniu, zintegrowaniu pozostałych form kontaktu dziecka z muzyką, czyli śpiewu, ruchu przy muzyce, gry na instrumentach i tworzenia muzyki.

Takie podejście do aktywnego słuchania muzyki jest zgodne z polską tradycją wychowania muzycznego, wypracowaną między innymi przez Zofię Burowską, Marię Przychodzińską, Irenę Wojnar (co również podkreśla autorka publikacji), jak i metodą aktywnego słuchania Batii Strauss, cieszącą się coraz większą popularnością.

Ponadto każda z czternastu propozycji zajęć eksponuje wybrany problem związany z percepcją muzyki. Tym sposobem dzieciom przybliżane są poszczególne elementy muzyki. W toku pracy nad konkretnymi miniaturami instrumentalnymi dzieci zostają uwrażliwione na: barwę instrumentów, dynamikę, artykulację, rytm, metrum, tempo, harmonię, swoistość linii melodycznej czy wreszcie nastroj i emocje zawarte w muzyce. Autorom publikacji udało się również „przemycić” informacje, które poszerzają muzyczną wiedzę teoretyczną dzieci (podstawowe pojęcia, ciekawostki, zasady uproszczonego zapisu muzycznego), a także ich słownictwo związane z percepcją muzyki.

Książka dobrze wpisuje się również w nurt edukacji integralnej, która w omawianej koncepcji nie ogranicza się jedynie do wymiaru integracji treści. Integracja występuje tutaj tak w płaszczyźnie działaniowej (dzieci wielokrotnie analizują, opisują, porównują, syntetyzują, przez co ich wiedza staje się

operatywna), jak i w płaszczyźnie treściowej i społecznej. Obok wspomnianych już wcześniej nawiązań do edukacji plastycznej, przyrodniczej i matematycznej występuje jeszcze połączenie edukacji muzycznej z polonistyczną. Dokonało się ono za sprawą zespolenia miniatur muzycznych z wierszami Zbigniewa Nowaka. Te pełne dowcipu teksty nie tylko ukierunkowują uwagę dziecka, ale i wzbogacają jego słownictwo. Ponadto w toku zajęć dzieci mają wiele okazji do wymieniania się spostrzeżeniami, do dyskusowania, czyli nawiązywania relacji dialogicznych, tak istotnych z punktu widzenia integracji grupy i kształtowania w niej właściwych relacji interpersonalnych.

Jak pisze Zofia Burowska: „Punktem wyjścia w procesie percepcji jest gotowość psychiki do porównywania schematów, stereotypów utrwalonych w wyobraźni słuchacza ze schematami aktualnie brzmiącymi”¹. Postulat ten w pełni realizuje recenzowana książka. Cykl czternastu miniatur instrumentalnych *Karnawał zwierząt* C. Saint-Saënsa, stanowiący przykład muzyki ilustracyjnej, doskonale nadaje się do kształtowania w pamięci słuchowej dzieci schematów, które mogą one ze sobą zestawiać i porównywać. Tym bardziej że autorzy proponują powracanie do poszczególnych tematów melodycznych (miniatur) i utrwalanie podjętych zagadnień po pewnym czasie, w formie zadań czy zagadek.

Koncentracja na ściśle określonym tematycznie zestawie miniatur jest korzystna w kontekście wspomnianej powyżej konieczności porównywania utrwalonych w wyobraźni dziecka stereotypów i schematów. Jednakże, o czym również wspomina R. Ławrowska, niezmiernie ważnym jest zapewnienie dzieciom możliwości poznania literatury muzycznej, w całym jej bogactwie i przekroju gatunków, stylów i epok. Można zatem domniemać, iż pojawią się kolejne publikacje, w których zaproponowany zostanie poszerzony, przekrojowy kontakt z muzyką różnych twórców, reprezentujących również inne, nie tylko ilustracyjne, ujęcia stylistyczne. Co prawda na rynku wydawniczym istnieją już takie pozycje, niemniej rozwiązań twórczych w, jakże ważnym, obszarze kontaktu dziecka z muzyką nigdy za wiele.

Reasumując, recenzowana książka daje konkretną odpowiedź, jak aktywne słuchanie muzyki uczynić, obok odtwarzania i tworzenia, jedną z podstawowych form aktywności twórczej dzieci. Równocześnie znosi ona swoistą przepaść pomiędzy powszechną muzyką popularną a przybliżaną dzieciom muzyką poważną, w taki sposób, by ta ostatnia była nie tylko słuchana, ale

¹ Z. Burowska, *Słuchanie i tworzenie muzyki w szkole*, Warszawa 1980, s. 21.

i przeżywana, i rozumiana. Ta wartościowa i ciekawa pozycja metodyczna powinna się znaleźć w bibliotece każdego nauczyciela muzyki i rodzica, któremu bliskie jest wprowadzenie dziecka w świat muzyki i rozwijanie jego estetycznej wrażliwości. Uruchomienie w toku proponowanych zajęć dziecięcej aktywności, ekspresji, siły wyobraźni i fantazji jest szczególnie cenne w kontekście stwierdzenia, iż pierwszy kontakt ze sztuką jest/powinien być jak najbardziej naturalny, spontaniczny i powinien się opierać na czysto emocjonalnej intuicji, uzupełnianej dopiero później refleksją intelektualną.